

Н.Г. СИНЮТКА*

(Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна)

Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт

Фіскальна політика має значний вплив на кожного з нас. Те, як уряд мобілізує ресурси та витрачає їх на суспільні блага та послуги, та як фіскальна політика використовується для керування економікою, є критично важливими для добробуту всього суспільства. Цифрова революція має величезний потенціал для вдосконалення фіскальної політики. Трансформуючи спосіб збирання та обробки інформації, цифрові технології можуть трансформувати податкову політику уряду. Якщо технології використовувати розумно, фіскальна політика буде більш ефективною, прозорою, справедливою та ефективною, і в результаті, покращить життя пересічних людей. Метою статті є формування теоретичного концепту діджитал-трансформації оподаткування – від сучасних методів та процедур до формату цифрового світу в умовах глобального тренду на розбудову цифрової економіки й становлення суспільства мережевих взаємодій. На основі аналізу наукових публікацій визначено базові підходи до розуміння феномену діджиталізації та її фіскальних наслідків. Виявлено, що зміна структури довіри і взаємовідносин між платниками податків та державою, інверсія податкових потоків є фундаментальною новацією у податкових системах світу. Детерміновано основних учасників процесу оподаткування: це індивідуальні платники податків, юридичні особи, софтверні компанії, податкові агенти (посередники), держава в особі національного податкового офісу. Визначено їхні цілі, завдання та функції. Значну увагу приділено інноваційним податковим процедурам та інструментам: «первісній» декларації, електронному адмініструванню податків, електронному чеку, електронному кабінету платника податків, автоматизації та аналізу даних, автоматичним підказкам. Визначено доцільність імплементації нових податкових інструментів у вітчизняну податкову практику, запропоновано термінологію та механізм впровадження. Обґрунтовано явища податкової інверсії та цифрового виключення. Для успішного поширення новітніх цифрових інструментів фіску запропоновано поглиблювати співпрацю між державою і платниками податку, що в перспективі змінить природу взаємовідносин агентів, влади та платників податку. Наведено SWOT-аналіз цифрових податкових інструментів. Доведено, що видатки держави на функціонування податкової системи в інформаційну епоху непомітно трансформуються у додаткові витрати господарських суб'єктів. Узагальнено світовий досвід, який може бути використаний для підвищення ефективності оподаткування в Україні.

Ключові слова: податкова політика, податкові інструменти, фіскальний простір, діджиталізація, дотримання податкового законодавства, податкове адміністрування, цифрове виключення, податкова інверсія.

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-3\(85\)-100-106](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-3(85)-100-106)

N.H. SYNYUTKA

(Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine)

Transformation of Taxation and Tax Procedures in the Information Society: Theoretical Concept

Fiscal policy has a significant impact on us all. How governments mobilize resources and spend them on public goods and services, and how fiscal policy is used to steer the economy, are critical for the well-being of societies. The digital revolution holds vast potential to improve fiscal policy. By transforming the way countries collect, process, and act on information, digital technology can reshape the way governments design and implement their tax, spending and macro-fiscal policies. If technology is used in a smart way, fiscal policy will be more efficient, transparent, equitable, and impactful-improving lives all over the world. The purpose of the article is forming the theoretical concept of digital transformation of taxation – from modern methods and procedures to the digital world in the context of a global digital economy development trend and formation of a network interactions society. The basic approaches

* Синютка Наталія Геннадіївна, доцент кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів), докторант кафедри податків та фіскальної політики Тернопільського національного економічного університету (м. Тернопіль), кандидат економічних наук.

to understanding the phenomenon of digital economy and its fiscal consequences were determined. It was found that changes in the structure of trust and relationships between taxpayers and the government, tax inversion are the fundamental innovation in the world's tax systems. The main participants or stakeholders in the taxation process were determined. They are: individual taxpayers, legal entities, software companies, tax agents (intermediaries), and the government, represented by the national tax office. Their goals, objectives and functions were defined. Considerable attention to innovative tax procedures and tools was paid: pre-population of tax return, electronic tax administration, electronic receipt, digital taxpayer's office, automation and data analysis, automatic tips. The expediency of new tax instruments' implementation into Ukrainian tax practice was substantiated, and the terminology and mechanism of implementation were proposed. The phenomena of tax flow inversion and digital exclusion were justified. In order to disseminate the latest digital tools successfully, the fisc requires extensive collaboration between the government and taxpayers, which will change the nature of the agent, authority and taxpayer relationship in the future. The SWOT-analysis of digital tax instruments was carry out. It was proved that the government expenditures for tax system functioning transformed imperceptibly into additional costs by economic entities in the information age. World experience that can be used to improve tax efficiency in Ukraine was generalized.

Keywords: tax policy, tax instruments, fiscal space, digitalisation, tax compliance, tax administration, digital exclusion, tax inverting.

Постановка проблеми. Цифрові трансформації в суспільстві мають визначальний вплив на характер взаємодії між людьми, на підходи у веденні бізнесу в еру інтернету та за умов зростання соціальних комунікацій. Найціннішим активом в сучасному світі постає інформація та дані, а не золото чи нафта. Значна кількість великих корпорацій вже не виробляють і не продають товари, не оперують у сфері нерухомості, а створюють та обслуговують інтернет-платформи, комунікаційні майданчики, збирають, обробляють та зберігають інформацію, надають інноваційні рекламні послуги в інформаційних та соціальних мережах. Ці неklasичні бізнес-моделі переважно зростають надшвидкими темпами, глобально і оперують в он-лайні.

У такому ракурсі загальноприйняті податкові правила та процедури, які сформувалися упродовж XIX-XX століть на основі традиційних бізнес-моделей того часу, уже не функціонують належно, не відповідають викликам сьогодення, а тому потребують негайного осучаснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику роль у дослідженні проблематики діджиталізації та перспектив розвитку нової цифрової парадигми оподаткування відіграють праці зарубіжних вчених А. Шаха, С. Гупти, М. Кіна, Ж. Вердье [1], Р. Багла, Р. Берда [2], Дж. Елма, Дж. Мартінес-Васкеса [3], Дж. Мірліса [4], У. Вікрі [5], П. Елпіна [6], М. Харбіц [7], С. Ходжич [8], Д. Бентлі [9] та інших.

Зокрема, ще нобелівський лауреат Дж. Мірліс неодноразово наголошував на інформаційних асиметриях фіску та, як наслідок, неможливості реалізації принципу справедливості прямого оподаткування [4]. Пол Елпін узагальнює досвід запровадження цифрових податкових процедур в розрізі «країн-першопрохідців» (США, Великобританії, Австралії, Бразилії, Естонії та ін.) [6]. М. Харбіц вивчає поширення цифрової ідентифікації фізичних осіб у світі в розрізі країн та соціальних груп населення, вплив діджиталізації на оподаткування та виплату соціальних трансфертів та пільг [7]. С. Ходжич, Д. Бентлі, Р. Багл, Р. Берд аналізують цифровізацію фіску у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються [9; 2; 8]. Д. Бентлі узагальнює практики та принципи адаптації

платників податків до цифрових змін та розривів [9]. Дж. Елм, Дж. Мартінес-Васкес досліджують так звані «жорсткі податки», які є складними й витратними в адмініструванні [3], а тому невідкладно потребують діджитал-трансформацій.

В умовах надзвичайної актуальності теми та швидких темпів поширення фіскальних трансформацій теоретичний концепт податкових процедур та інструментів все ж залишається поза увагою дослідників.

Метою статті є започаткування наукової дискусії щодо теоретико-методичних підходів діджитал-трансформації оподаткування – від сучасних методів та процедур до формату цифрового світу. Узагальнення теоретичних положень та аналізу потребує увесь процес податкових діджитал-інновацій: від постановки цілей оподаткування аж до спеціальних інструментів податкового адміністрування, а також прогнозування футуристичного дизайну цифрових податкових систем.

Виклад основних результатів дослідження. Окремі дослідники доволі спрощено трактують діджиталізацію фіску, в тому числі і оподаткування, як заміну паперових форм звітності на електронні, її передавання через віртуальні канали зв'язку замість звичних поштових процедур для безперешкодного завантаження у бази даних податкової служби.

Справжня діджиталізація, на наш погляд, за своєю природою є революційною трансформацією, адже впливає не лише на способи заповнення та подання податкової звітності платниками податків, а натомість змінює формат визначення об'єктів оподаткування, створюючи для держави можливість здійснювати оподаткування та дистанційний аудит, абстрагуючись від процесу заповнення податкових декларацій платниками.

Попереднє заповнення та формування податкових звітів без участі платника податку стає принципово можливим внаслідок збору та обробки інформації від інших суб'єктів економічної діяльності, так званих третіх осіб (податкових агентів, податкових посередників). Саме зміна структури довіри і взаємовідносин між платниками податків та державою, інверсія податкових потоків є фундаментальною новацією у податкових системах світу XXI століття [6, с. 14].

Закономірно, що діджиталізація провокує певні зміни в довірі громадськості до податкової системи. У традиційній податковій моделі дотримання податкового законодавства податкова адміністрація працювала, приймаючи декларації, заповнені платниками податків, та здійснюючи їхній аудит на основі інформації, зібраної зі сторонніх джерел (наприклад, роботодавців чи контрагентів). Помилки чи упущення, допущені платником податку, виправлялися та усувалися.

Діджитал-епоха запропонувала нову податкову процедуру, так звану «попередню» або «первісну декларацію» (від англ. «pre-population») [6, с. 6-7; 2; 9]. При попередньому заповненні декларації працівниками податкової служби в інформаційну еру цей потік податкової інформації інвертується, розвертається в зворотному напрямку. Ключовими в процесі стають не дані обліку платника, а інформація, зібрана податковим офісом від контрагентів платника податку.

Треті сторони, контрагенти платника податків надають оригінальну вхідну інформацію, податковий офіс аналізує, оцінює її та формує первісну (попередню) декларацію. Платник податків, в свою чергу, звіряє її із даними власного обліку і або погоджує податкове зобов'язання, або вносить свої корективи. Цей реверс інформаційного потоку має суттєві імплікації для системи в цілому. Так, платник податку- фізична особа може спокуситися не включати окремі доходи до декларації або ж перебільшити суму пільг чи вирахувань з метою мінімізації належних зобов'язань. Водночас, у податкового офісу теоретично теж є протилежний стимул: завищувати податкові зобов'язання особи з метою збільшення податкових надходжень бюджету. В даному випадку вектори мотивації платника і податківця мають протилежне спрямування, а сторонні постачальники інформації є найбільш індіферентними. Адже їхня основна мотивація полягає у виконанні ними зобов'язань щодо подання звітності із мінімальними витратами.

Наведені приклади відображають принципи так званого «суб'єктивного ризику» або ризику недобросовісності платників податків, описані ще у моделях Дж. Мірліса [4], а потім – і Уільяма Вікрі [5], що аналізували економічні ситуації в умовах недостатньої чи асиметричної інформації. Таким чином, інформаційна епоха, зокрема, діджиталізація фіску, в стані відповісти на ці виклики і вдосконалити підходи щодо оптимального прибуткового оподаткування. Більше того, якщо наявна інформація стане досконалою, уникнення та ухилення від сплати податків не існуватиме в принципі.

Важливо зазначити, що існує тенденція до неоскарження «первісної» звітності громадянами – більшість людей не ставлять під сумнів попередню заповнену податківцями декларацію, навіть якщо суто з теоретичного погляду вона може бути неправильною. Це легко пояснити слабкою поінформованістю фізичних осіб з питань оподаткування, непрофесійністю їхньої оцінки

правильності і повноти заповнення декларації, яку надіслав податковий орган.

Опоненти «попередню» заповненої звітності як новітнього цифрового податкового інструменту аргументують свою позицію тим, що податківці здатні навмисно завищувати суми податкових зобов'язань, безпідставно відмовляти платникам податків у пільгах чи знижках або необґрунтовано зараховувати платника до категорії, яка сплачує податок за вищими ставками прогресивної шкали. Таким чином, податкова інверсія має як позитивні, так і негативні риси. Для успішного її запровадження слід проводити освітню та роз'яснювальну роботу із громадянами, водночас податкова служба повинна чітко і прозоро застосовувати норми і правила оподаткування у відповідності до законодавства.

Звичайно, лише за рахунок амбіцій та технологій неможливо досягти цілей цифровізації, адже є інші суттєві аспекти в роботі податкових органів. Крім того, не слід забувати за чисельну категорію платників податків, які не мають надійного доступу до Інтернету або й взагалі функціонують поза ним на віддалених територіях. Такий бар'єр у впровадженні цифрового інструментарію називають цифровим виключенням, відчуженням або ексклюзією [2; 6; 8].

Цифрове виключення об'єднує осіб або їх групу, які не бажають або не мають змоги співпрацювати з публічними сервісами із використанням цифрових методів [2]. Об'єктивними причинами цього є диференціація між поколіннями в опануванні технологіями, проживання у віддалених або гірських територіях, недоступність Інтернету, вартість електронних сервісів або обладнання, інші чинники. Ексклюзія може бути тимчасовою або постійною (наприклад, хвороба), може зростати раптово внаслідок стихійного лиха, техногенних аварій тощо.

Іншим важливим прикладом цифрової ексклюзії є відмова фізичних осіб від діджитал-ідентичності – присвоєння особі спеціального цифрового коду або номеру – на підставі релігійних переконань або інших міркувань.

Держави можуть і повинні працювати над скороченням цифрового відчуження шляхом навчання платників податків та надання їм безкоштовного програмного забезпечення, а також розширення доступу до Інтернету на віддалених територіях. Але слід розуміти, що цифрове виключення неможливо подолати повністю, аналогічно як і присвоїти усім платникам податків ідентифікаційні номери без їхньої згоди. Тому для осіб, які не хочуть чи не можуть дотримуватися цифрової форми звітності та діджитал-ідентичності, повинна залишатися альтернатива дотримання податкових вимог із уникненням штрафних санкцій. Наприклад, через підтримання традиційного каналу звітності на паперовій основі або через мережу податкових агентів, яким надані права формувати звітність від імені платників податків. Відмова від присвоєння особі номеру платника податків в Україні вирішується шляхом використання натомість номеру паспорта чи іншого документа особи [11; 12].

Фінанси та оподаткування

Крім того, важливо розуміти, що оподаткування як сталий процес об'єднує сукупність зацікавлених сторін – вигодонабувачів або стейкхолдерів – із діаметрально протилежними очікуваннями від чинної податкової системи. Кожен з них сконцентрований на власних інтересах, водночас знаходиться під впливом інших груп й намагається реалізувати ряд цілей. До цих п'яти основних груп належать:

- індивідуальні платники податків (фізичні особи),
- юридичні особи (компанії, неприбуткові організації, установи),
- податкові посередники (агенти),
- софтверні компанії,
- держава в особі національної податкової служби або міністерства фінансів.

До групи *індивідуальних платників податків* відносимо: фізичних осіб (як громадян, іноземних громадян, так і осіб без громадянства), приватних підприємців, а також осіб, що здійснюють незалежну професійну діяльність (приватні нотаріуси, адвокати, судмедексперти, приватні виконавці). Індивідуальні платники податків зазвичай розглядають процес декларування та сплати податків як невластиву, обтяжливу й неприємну процедуру. Це ускладнюється сезонними дедлайнами подання звітності та сплати податків і обов'язкових платежів, що неминуче перенавантажує служби підтримки фіскальних органів і провокує незадоволення або й розчарування платників у поганому, на їхній погляд, сервісі фіскальних офісів. Фізичні особи переважно вмотивовані на мінімізацію розміру податкового зобов'язання в межах чинного податкового законодавства, водночас вони вимагають простої і зрозумілої взаємодії з боку податкових органів.

Юридичні особи (або корпорації – у традиціях західної податкової термінології). У багатьох аспектах корпорації мають подібні із індивідуальними платниками податків цілі – зменшення прямих та накладних витрат на виконання податкового обов'язку, сумлінне дотримання податкового законодавства тощо. Юридичні особи та їхня діяльність оцифровані значно глибше. Зокрема, ведення бухгалтерського обліку, подання звітності та інші податкові процедури діджиталізовані вже у багатьох юрисдикціях. В Україні, наприклад, середні і великі платники податків зобов'язані подавати звітність виключно в електронній формі згідно з Податковим кодексом [11]. Тому перехід до цифрової парадигми фіску буде легшим і простішим для компаній, ніж для індивідуумів – платників податків.

Там, де податкові органи впроваджують «первісну» декларацію для платників податків, юридичні особи також активно залучаються до цього процесу. У кінцевому підсумку, якщо платники податків не надають необхідної інформації, податкові офіси намагаються одержати первинну інформацію з інших джерел. Це може бути інформація про доходи від роботодавців, банків чи адміністраторів пенсійних фондів, яка буде певним чином кореспондувати із інформацією про видатки від інших організацій, наприклад: відрахування на

оплату іпотечних кредитів, оплата вартості навчання, довгострокове страхування та ін. Хоча в теорії ці домовленості можуть бути обтяжливими для підприємств, податковій адміністрації окремих країн вже одержують таку інформацію та використовують в контрольно-перевірочній роботі, наприклад, звітність за формою 1-ДФ «Про суми виплачених доходів та сплачених з них податків» в Україні [12], що подається щоквартально.

Слід усвідомлювати, що збір даних створює додаткові витрати щодо дотримання підприємствами вимог податкового законодавства. А отже, видатки держави на функціонування податкової системи непомітно трансформуються у додаткові витрати господарських одиниць.

Податкові агенти. Теоретично роль податкових агентів з дотримання податкового законодавства їхніми клієнтами в умовах цифрових трансформацій зменшуватиметься та зміщуватиметься в напрямку зростання питомої ваги консультаційних послуг.

На наш погляд, зростання обсягу, вдосконалення якості та аналізу наявної податкової інформації може використовуватися не тільки для ідентифікації суб'єктів, що ухиляються чи уникають оподаткування, але й для якісного формування плану документальних перевірок з метою зниження рівня нерезультативного аудиту сумлінних платників податків. Це дозволить зекономити кошти та час для таких платників податків, зменшити незручності, підвищити ефективність самого процесу податкового аудиту.

Податкові консультанти будуть переорієнтовуватися на перевірки і аудит «первісних» декларацій платників податків, надавати корисні індивідуальні поради у режимі реального часу щодо податкових справ.

Софтверні компанії. Цифровізація процедур оподаткування вимагає від платників податків подання інформації у встановленому форматі даних. Для задоволення цих потреб, платники податків – як фізичні особи, так і невеликі організації – можуть покладатися на спеціальне програмне забезпечення для автоматичного перетворення наявної бухгалтерської та іншої аналітичної інформації у податкові звіти та декларації. Хоча національний податковий офіс може надавати безкоштовний софт для цього, його можливостей часто недостатньо. Тому платники податків потребують додаткового програмного забезпечення від третіх сторін – софтверних компаній. Це може бути окреме програмне забезпечення, плагіни або функціонали, вбудовані в існуючі бухгалтерські програми.

На нашу думку, софтверні вендори лише у XXI ст. стають повноправними стейкхолдерами процесів оподаткування, адже до цього часу в них просто не було потреби. Діджиталізація у такому випадку – це джерело потенційних доходів для продавців обладнання та програмного забезпечення. Тому їхній статус як помічників платників податків в новітній цифровій екосистемі оподаткування має бути врегульований в напрямку обмеження надмірної прибутковості.

І, нарешті, держава (уряд, міністерство фінансів або центральний податковий офіс) є найскладнішим суб'єктом із зацікавлених сторін у сфері оподаткування. Податкова служба країни не лише має власний стратегічний план дій (який змінюється одночасно із змінами у державній фіскальній політиці та фіскальному просторі), але також врегульовує, балансує потреби решти стейкхолдерів процесу оподаткування.

На основі узагальнення вищенаведених джерел [1; 2, с. 279, 284; 6; 7; 8; 10] нами сформульовано основні цілі діджиталізованої податкової політики – вектори цифрового фіскального простору. Це, зокрема:

1) Ефективне адміністрування податкових надходжень до бюджету – максимізація доходів бюджету із одночасною мінімізацією видатків на власне процеси адміністрування;

2) Здешевлення операційної діяльності національної податкової служби через застосування електронних декларацій, звітності, процедур;

3) Вдосконалення форм і методів податкового контролю та зростання його ефективності;

4) Скорочення ухилення і уникнення оподаткування внаслідок додаткових засобів аналізу податкової інформації та випадкових помилок у ній;

5) Вплив на економічну, екологічну та соціальну поведінку платників податків через інструменти оподаткування;

6) Нагромадження статистичної інформації (Big data, Open data) про громадян, підприємства, економіку для майбутнього планування і формування фіскального простору.

Відповідно до означених векторів фіскально-просторових трансформацій формується комплекс новітніх цифрових податкових інструментів, тобто спеціальних засобів та заходів, за допомогою яких досягаються поставлені цілі. Такими інструментами, в свою чергу, є: «попередні» податкові декларації, створення веб-сайтів (порталів) для подання електронної звітності, автоматизація та аналіз даних, електронна накладна, електронне адміністрування окремого податку, автоматичні підказки (нагадування).

У сфері змін управлінських стратегій – це: пробне навчання електронним сервісам (апробація або пілот), поетапне запровадження електронних сервісів для окремих груп платників податків (за розміром, за галузями, територіями, видами податків та ін.); інтенсифікація залучення третіх осіб (постачальників та споживачів, контрагентів), симуляційні моделі податкової поведінки, спрощення (уніфікація) податкових правил.

Попереднє заповнення податкової декларації на основі інформації, наявної в податковому офісі про доходи платника, розпочалося у 1988 р. з експериментів у Данії [1, с. 113; 10] і швидко поширилося на інші країни. Для індивідуального платника податку після його ідентифікації в системі до декларації автоматично пропонуються наявні дані про окремі види доходів: заробітну плату – з бази

даних роботодавця, в тому числі про сплачені внески на соціальне страхування, банківські відсотки за депозитами- за інформацію обслуговуючого банку, державну пенсію – з бази даних адміністратора пенсійного фонду та ін. Це економить час платнику податків, знижує ймовірність помилок при декларуванні, скорочує витрати податкового офісу на обробку звітності та аудит [6, с. 7].

Прикладом успішних цифрових інструментів фіску може слугувати Бразилія, яка потерпаючи від високого рівня податкового шахрайства та корупції при справлянні ПДВ (відповідно до Міжнародного індексу прозорості – 2017 посідала 96 місце із 168 країн), запровадила обов'язкову електронну податкову накладну (e-invoicing). Як наслідок, платники податків автоматично формують податкову накладну при продажу товару із одночасним повідомленням національного податкового офісу. Крім того, покупці товару – фізичні особи матеріально зацікавлені інформувати податкові органи про необліковані чи неоподатковані транзакції, що зменшує обсяги «сірої економіки» [1, с. 118; 6, с. 6].

Естонія також є взірцем, оскільки середній час заповнення електронної податкової декларації про доходи громадянина становить близько 5 хвилин [1; 6]. Спеціальна діджитал-платформа X-Road ефективно об'єднує усі публічні цифрові сервіси для особи та пов'язує окремі аспекти «цифрової особи» в єдине ціле.

Прикладом успішної діджиталізації фіску, як не дивно, слугує і Україна. Пілотне випробування електронної податкової накладної по ПДВ стартувало ще у 2014 році, а із запровадженням у промислову експлуатацію скоротило прояви податкового шахрайства із фіктивними накладними і фірмами, істотно збільшило податкові зобов'язання бізнесу з ПДВ. Електронний портал платника податку успішно функціонує з 2016 року, його використовує більше мільйона осіб [11]. У 2019 році стартувала і функція попереднього заповнення податкової декларації фізичних осіб про доходи та майновий стан. База даних Державного реєстру фізичних осіб України містить широкий спектр записів про доходи громадян у формі зарплати від роботодавців, доходи підприємств, стипендії, інші виплати і продуктивно функціонує з 1998 року. У 2019 році започаткований пілот електронного реєстратора розрахункових операцій (Е-гесеірт), який має на меті упорядкування готівкових розрахунків.

Натомість економічно розвинута Хорватія, будучи членом євроспільноти, відстає у запровадженні діджитал-сервісів і станом на 2019 рік надає їх через загальний е-портал для громадян [8, с. 769-770]. Серед них лише електронний статус зайнятості особи, а також податкова картка.

Результати узагальненого SWOT-аналізу електронних сервісів податкової служби в умовах діджитал- трансформації наведено в табл. 1.

SWOT-аналіз електронних сервісів податкової служби (офісу) в умовах діджитал-трансформації

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> – професійні навички персоналу податкової служби з обробки інформації та роботи з цифровими засобами телекомунікації – безкоштовна інформація, легко доступні послуги зв'язку – упорядкованість та захищеність даних – зниження державних видатків на дотримання податкового законодавства (виконання податкового обов'язку) – тісний взаємозв'язок та координація з іншими урядовими структурами та установами 	<ul style="list-style-type: none"> – проблеми захищеності даних – дефіцит інформації та регуляторної бази у сфері телекомунікацій – недорозвинена телекомунікаційна інфраструктура в сільській та гірській місцевості – недостатня частка користувачів електронних послуг – недостатній доступ громадськості до Інтернету – повільний розвиток електронного уряду та електронного бізнесу – відсутність публічної презентації та обізнаності громадян-платників податків
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> – спрощення податкових процедур та зменшення витрат платників податків – зниження вартості обладнання та програмного забезпечення – покращення системи управління податковими ризиками – скорочення адміністративних витрат та вдосконалення послуг для платників податків – розробка Інтернет-сайтів – швидке зростання ІТ-сектору – використання електронного цифрового підпису (ЕЦП) – експорт інформації та телекомунікаційних послуг – залучення іноземних інвестицій за рахунок спрощення оподаткування – широке застосування інформації та телекомунікації у бізнесовому та публічному секторах – освіта та мотивація користувачів електронних послуг та сервісів 	<ul style="list-style-type: none"> – недостатність бюджетних коштів на модернізацію та діджиталізацію податкової служби – обмеження прав, незручності для платників податків в сільській та гірській місцевості – недостатня кількість працівників податкового офісу – відсутність системи заохочень для працівників – залежність від зовнішніх партнерів у вдосконаленні основних бізнес-процесів – можливість несанкціонованого витоку конфіденційної інформації про платника податків за межі податкової служби – ризики втрати чи пошкодження даних

Джерело: розроблено автором.

Висновки. Діджитал-трансформація оподаткування та податкових процедур є непростим та затратним завданням для національних податкових офісів, тому має як переваги, так і недоліки.

Цифровізація переформатує процеси оподаткування шляхом інверсії податкових потоків, послаблює інформаційні обмеження в оподаткуванні через оновлені процедури і технології для виявлення справжніх економічних результатів діяльності платників податків. Водночас не можна ігнорувати або недооцінювати явище цифрового виключення. Діджиталізація полегшує роботу фіскальних служб у систематизації наявної інформації в різних підрозділах податкової системи, а отже, кращому виявленні уникнень та ухилень від оподаткування.

Загалом застосування інформаційного ресурсу при вдосконаленні податкових систем внаслідок діджиталізації зможе в такий спосіб полегшити компроміс ефективності-справедливості оподаткування.

4 Список використаних джерел

1. Digital Revolutions in Public Finance /editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Genevieve Verdier. International Monetary Fund. 2017. Washington, DC. 363 p.
2. Roy W Bahl and Richard M Bird. Tax Policy in Developing Countries: Looking Back – and Forward. *National Tax Journal*. 2008. № 61(2). P. 279-284.
3. James Alm, Jorge Martinez-Vazquez and Sally Wallace (eds), Taxing the Hard-to-Tax: Lessons from Theory and Practice (Elsevier, 2004).
4. Mirrlees J. Exploration in the Theory of Optimal Income Taxation. *Review of Economic Studies*. 1971. No 38. P. 205–229.
5. Vickrey, William. Averaging of Income for Income Tax Purposes. *Journal of Political Economy*. 1939. № 47. P. 379-397.
6. Digitalization of Tax: International Perspectives /Editor: Paul Aplin. 2017. ISAEV, London. 34 p.

7. Harbitz M. Digital identity. World development report, 2016. P.194-197.

8. Hodžić S. Tax administrative challenges of the digital economy: the Croatian experience. *eJournal of Tax Research*. 2019. Vol. 16, No. 3. P. 762-779.

9. Bentley D. Timeless principles of taxpayer protection: how they adapt to digital disruption. *eJournal of Tax Research*. 2019. Vol. 16, No. 3. P. 679-713. URL: <https://www.business.unsw.edu.au/research-site/publications-site/ejournaloftaxresearch-site/Timeless%20principles%20of%20taxpayer%20protection.pdf>

10.OECD, Action 1. 2015 Final Report, Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, 2015. P. 64-65.

11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

12. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку: Наказ Міністерства фінансів України від 13.01.2015 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15>

4 References

1. Digital Revolutions in Public Finance. (2017). Editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Genevieve Verdier. International Monetary Fund. Washington, DC.

2. Roy W, Bahl & Richard M, Bird (2008). Tax Policy in Developing Countries: Looking Back – and Forward. *National Tax Journal*, 61(2), 279-284.

3. Alm, J., Martinez-Vazquez, J., & Wallace, S. (2004). Taxing the hard-to-tax: Lessons from theory and practice. Amsterdam: Elsevier.

4. Mirrlees, J. (1971). Exploration in the Theory of Optimal Income Taxation. *Review of Economic Studies*, (38), 205–229.

5. Vickrey, William. (1939). Averaging of Income for Income Tax Purposes. *Journal of Political Economy*, (47), 379-97.

6. Digitalization of Tax: International Perspectives. (2017). Editor: Paul Aplin. ISAEV, London.

7. Harbitz, M. (2016). Digital identity. World development report. (pp. 194-197).

8. Hodžić, S. (2019). Tax administrative challenges of the digital economy: the Croatian experience. *eJournal of Tax Research*, vol. 16, (3), 762-779.

9. Bentley, D. (2019). Timeless principles of taxpayer protection: how they adapt to digital disruption. *eJournal of Tax Research*, Vol. 16, (3), 679-713. Retrieved from <https://www.business.unsw.edu.au/research-site/publications-site/ejournaloftaxresearch-site/Timeless%20principles%20of%20taxpayer%20protection.pdf>

10.OECD. (2015). Action 1 – Final Report, Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing.

11.Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). Podatkovi kodeksi Ukrainy [The Tax Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

12.Ministry of Finance of Ukraine. (2015). Podatkovi rozrakhunok sum dokhodu, narakhovanoho (splachenoho) na koryst fizychnykh osib, i sum utrymanoho z nykh podatku (forma № 1DF) ta Poriadok zapovnennia ta podannia podatkovymy ahentamy Podatkovoho rozrakhunku sum dokhodu, narakhovanoho (splachenoho) na koryst fizychnykh osib, i sum utrymanoho z nykh podatku [Tax calculation of the amounts of income accrued (paid) in favor of natural persons, and the amounts of tax withheld from them (Form No. 1DF) and the Procedure for filling in and submission by tax agents of the Tax calculation of the amounts of accrued (paid) in favor of natural persons, and the amounts deducted from them tax]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15>